

OPPGAVE 1: HOLDNINGER

"En holdning" er et abstrakt begrep. Man kan ikke direkte observere eller måle en holdning. I begrepet ligger det tanker, følelser, handlinger og vurderinger i forhold til et fenomen eller et objekt. Hvis du ikke har gjort en vurdering (positiv eller negativ) i forhold til fenomenet eller objektet, har du heller ikke en holdning.

Det finnes flere ulike modeller for forståelse av holdningsbegrepet innen samfunnsfagene. I min innledende definisjon har jeg vært inne på trekomponentmodellen. Her ses tanker, følelser og handlinger i forhold til "A" som uttrykke for en persons holdning til "A". Enkomponentmodellen tar bare hensyn til følelsen eller affekter i forhold til "A". I denne besværelsen tar jeg utgangspunkt i trekomponentmodellen.

Forholdet mellom holdninger og atferd er ikke alltid like opplagt. På den ene siden ønsker vi å være konsistente, vi ønsker at holdningene våre skal passe logisk sammen og vi ønsker å oppføre oss

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 2 av 21

på en måte som passer til de holdning-
ene vi har. Når vi gjør det, får vi
en følelse av mening og sammenheng,
tilhørelsen og vår selvoppfattning styrkes.
Det er viktig for mennesker å ha en
forholdsvis stabil selvoppfattning. Vår
identitet sier både hvem vi er, hvordan
vi "vanligvis" handler, hva vi mener og
der knytter oss til sosiale fellesskap.
Holdninger er en viktig del av vår
identitet/selvoppfattning da de uttrykker
tilhørighet, mening, ^{og} hvilke kunnskaper vi
har eller ikke har. Man kan kanskje
si at det er viktig for mennesket å
kjenne seg selv i gjær i sine handlinger. Andre
mennesker har også nytte av at vi handler
ut i fra våre holdninger, fordi det
gir dem mulighet til å predikere vår
atferd. De kan da både predikere
atferd ut i fra hvilke holdninger de
vet at vi har, og de kan tenke seg
frem til hvilke holdninger vi har ut i
fra vår atferd.

På den andre siden er det en rekke
forhold som i praksis kommer inn og
innvirker på våre handlingsvalg. Jeg kan
nevne et eksperiment fra USA der en
forsker reiste rundt med et ungt asiatsk
par. Forskeren ville finne ut om paret

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 3 av 21

ville bli nektet adgang ved hoteller og spisesteder rundt om i statene. Han måtte konkludere med at parets de aller fleste steder ble tatt godt i mot, flere steder fikk de til og med særdeles god service. Forskern sendte så senere et spørreskjema til de aktuelle restauranter og hoteller. I skjemaet spurte han om de ville ta imot asiatiske gjester - og ~~svarte~~ mange svarte "nei". I skjemaet viste de altså en avvisende holdning til asiater, mens de i praksis ~~viste~~ gjorde noe helt annet. Hva kan det komme av?

Et viktig moment her er at situasjonen berørt med seg er reelle forhold som igjen ting mer eller mindre unike. Kanskje følte ikke servicepersonalet at det unge paret passet inn i deres bilde av asiater. Kanskje de var "for vestlige". Kanskje var det også av betydning at de var sammen med en amerikansk mann.

Sosiale mekanismer kan også ha mye å si. Mennesker ønsker i stor grad å følge de normene som gjelder der de er. De vil ikke bli avvist eller få negative sanksjoner på sin atferd. Servicepersonalet var muligens reddet for å "lage en
→

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 4 av 21

scenarie" og vurderte det både å ta inn gjestene enn å komme i en ubehagelig konflikt som kunne føre til negative konsekvenser for mennesker som også var tilstede. Enkelte servicearbeidere som ville ønske å kaste paret ut ville anklagelig ikke gjøre noe ut av det ønsket, ut i fra er iboende frykt om å skulle seg ut.

Det er heller ikke noe en-til-en forhold mellom holdninger og atferd. En og samme atferd kan komme av flere ulike holdninger, og en holdning kan føre til flere ulike handlinger. Her vil ofte situasjonsspesifikke faktorer spille stort inn. Dersom situasjonen ikke gjør det fysiske mulig å handle ut i fra sin holdning, vil det ikke bety noen sukket i denne holdningen. Du kan for eksempel ha en positiv holdning til miljøvenn selv om du lar være å sortere avfallet, dersom kommunen ikke har tilrettelagt for avfallsortering.

Ut i fra trekomponentmodellen vil en holdning vise seg som tanker, følelser og handlinger. Det er særlig handlinger som er observerbare. Tanker kommer til uttrykk gjennom det som sies eller skrives

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 5 av 21

eller det kan oppfattes via kroppsspråk. Følelser vil komme til uttrykk på tilsvarende måte. Alle disse uttrykkene for en holdning kan inkluderes i et vidt handlingsbegrep. Det er ofte gjennom ord og handling vi blir bevisst på hva vi tenker og føler - og dermed også holdninger. Man kan spørre seg om det ikke er slik at holdning følger handling. Her ligger det et stort potensiale til holdningsendring: erde på personers rammebetingelser, så ender de atferd - og så kommer holdningen etter hvert. Dette kan være med på å forklare hvordan røykelover har ført til ~~værre~~ ~~mindre~~ mindre røyking (handling) og en utbredt negativ holdning til røyking (holdning).

Som en kort konklusjon til min drøfting vil jeg si at mennesker ønsker å ~~te~~ handle ut i fra sine holdninger, men er samtidig utsatt for sosialt press. Konkrete situasjoner fører med seg muligheter og begrensninger som påvirker handlingsvalg. I tillegg er det heller ikke noe en til er forhold mellom holdning og handling. Dette gjør at predikering av atferd på bakgrunn av en kjent holdning blir vanskelig.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 6 av 21

Oppgave 2: Familie og miljø

I denne besvarelsen innskrenker jeg miljø til å gjelde sosialt miljø, det vil si nettverk, støttemiljø og venner. Familie vil bestå av de nærmeste man har vokst opp sammen med: foreldre, søster, kanskje også beste foreldre og egne barn. Psykisk sykdom kan ofte seg på veldig mange måter, men telles for disse er 1. brudd på sosiale normer, 2. subjektiv ubehag, 3. innskrenket handlingsrom og 4. en irrasjonalitet.

Forskning har vist at kvaliteter ved hjemmemiljøet er en medvirkende faktor ved utvikling av psykoser hos unge. Disse kvalitetene vil gjøre det mer eller mindre vanskelig for den unge å bli frisk igjen. En viktig faktor er kvaliteter på kommunikasjonen i familien. En kommunikasjon preget av kritikk, lite lytting, forbisnakt og tvetydighet kan øke sannsynligheten for utvikling av psykoser hos den unge, mens varm, respektfull og lyttende kommunikasjon beskytter. Videre er stemningen eller klimaet i familien også av betydning. Varme, omsorg og respekt beskytter, mens spertlighet og likegyldighet utgjør en risiko.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3702
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 7 av 21

Familie og sosialt miljø kan altså være av stor betydning både når det gjelder forebygging, å leve med sykdommer og muligheter for å bli frisk. Dette er en erkjennelse som har fått store virkninger på håndteringen av psykisk syke i norsk helsevesen i dag. Man prøver på å koble inn personers familie og netterverk. Når det gjelder barn, blir all behandling og eventuelle opphold på sykehuset alltid gjennomført med en av foreldrene til stede.

Det er solid teoretisk grunnlag for dette. Som vi så i innledningen er psykisk sykdom preget av irrasjonalitet, subjektivt ubehag, innstengt livsutfoldelse og brudd på sosiale normer. Dette er områder av livet mennesket finner ut av selv - og den psykisk syke kan heller ikke få kontroll over dette på egen hånd. Irrasjonaliteten må lyttes til og med tid og stund korrigeres. Det subjektive ubehaget må respekteres og den sykes emosjonelle reaksjoner må normaliseres. De innstremningene i livsutfoldelse må løses opp i og den syke må møte forståelse og respekt på sine brudd med sosiale normer, og føres tilbake til sin rolle og posisjon innen de sosiale fellesskapene.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 8 av 21

Mead skriver om hvordan vårt selvbilde formes ut i fra samvær med andre. Vi "speiler oss" i andre og bruker deres reaksjoner på våre handlinger som rettesnor for videre handling. Selvet er således et sosialt fenomen, det oppstår i likhet og kontrast på til andre mennesker og formes av deres tilbakemeldinger. Den psykiske syke kan ses som en som har problemer med sitt selv - han er, like lenger den han tror han er - og han mangler kontroll over sine tanker, følelser og handlinger. Denne kontrollen må gjenfinnes i kontakt med andre mennesker, og da helst og da får "betydningsfulle andre" (familie og venner) stor betydning fordi disse er ^{ekstra viktige} innblikket for personer.

Erikson har laget en mye brukt modell for psykososial utvikling. Modellen er basert på stadier og har et livsspektiv. Hvert stadium bygger på det forrige og består av en utfordring som mestres mer eller mindre vellykket. Alle stadier består av relasjonelle kriser i møte med andre mennesker - det handler altså om relasjoner. En person som vellykket løser alle disse utfordringene vil ha en sunn psykososial utvikling: han vil

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 9 av 21

fungerer godt, ha gode sosiale relasjoner og være tilfreds med livet sitt. Dette har mye til felles med god mental helse. Denne stadie-modellen er god i denne sammenheng forli det sier mye om hvor viktig relasjoner er for en persons mentale helse - og da særlig de nære relasjonene man knytter (dette kommer særlig tydelig frem i første fase (tilit/misstrø) og femte fase (innskilt-isolasjon))

~~Det kan~~

se fortsettelse s. 10.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : ~~1110~~ av 21

~~Hiring til høye omsorgsrelasjoner) for å kunne oppnå god autonomi på andre stadium. Vygotskij viser at læring og utvikling skjer i relasjon til andre mennesker. Barnet lærer ikke på egenhånd ved å utforske ting, slik Piaget beskriver, men ved å omgås mer kompetente andre. Menneske er sosialt, det er gjennom sosiale relasjoner at vi får overlevelse og ~~bevare~~ A bli avvist og utstøtt av det menneskelige fellestap utgjør den ultimate fare for et menneske. Godt, intime ~~rel~~ relasjoner til andre mennesker gir trygghet, mening og velvære.~~

Det er mye familie og sosialt miljø kan gjøre for å hjelpe den psykisk syke. Det viktigste er å bare være til stede, ta seg tid til å lytte og være empatisk. Når man lytter vil man prøve å forstå, vise respekt for personens opplevelser og normalisere de følelsesmessige reaksjonene personen har. Ved å vise interesse og at man bryr seg, kan man få den syke til å føle seg litt mindre ensom. Ved å snakke med og lytte til personer, hjelper man ham til å sette ord på sine tanker og følelser. Før tanker og følelser blir satt ord på, er de uklare og uhandterbare. Når de blir til ord blir de konkrete og kan analyseres,

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : ~~11~~ 11 av 21

diskuteres og bearbejdes. Når den psykiske syke er klar for det kan også den som lytter hjelpe ham med å se ting fra et annet perspektiv eller foreslå løsninger. Likevel er det viktig å ikke ta på seg rollen som terapeut eller psykolog dersom personen sliter med alvorlig psykisk sykdom, da vil personen trenge behandling. Det å få den syke til å søke og følge opp behandling kan være det viktigste bidraget fra nettverket eller familien. Det er likevel slik at et profesjonelt hjelpemiddel ^{apparat} aldri kan erstatte de nære relasjonene en person har i sin familie og med sine venner. Dette er mennesker den syke byr seg eksister om - og de byr seg eksister om ham; og det er de som representerer kontinuitet og livshistorie for den syke.

Jeg vil konkludere med at familie og sosialt miljø er av betydning både når det gjelder forebygging, å leve med sykdommen og mulighetene for å bli frisk. Familien og det sosiale miljøets viktigste oppgaver er å bare være til stede, vise at man byr seg, lytte og respektere. Gode sosiale relasjoner kan føre til at den psykiske syke føler seg mindre ensom og får satt ord på sine tanker og følelser.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 12 av 21

Oppgave 3: attribusjon

Attribusjonsteori dreier seg om hvordan vi tillegger andre menneskers egenskaper, intensjoner og holdninger ut i fra deres handlinger.

Kelley har laget en modell for attribusjon, denne går ut på hvilke typer situasjon som fører til at vi attribuerer til egenskaper i stedet for til situasjon. Det er mer sannsynlig at vi attribuerer til egenskaper om "A" handler ofte på samme måte, om det bare er "A" som handler slik, og om "A" alltid bare handler slik i forhold til "B." En annen teori hevder at det er mer sannsynlig at vi attribuerer når vi oppfatter at en handlinger brudd på en norm og at den er frivillig. Disse teoriene har blitt kritisert for å kreve at personen har veldig mye informasjon. Det er ikke sikkert at vi baserer vår attribusjon på såpass mye informasjon, kanskje for vi mer til "stappe løsninger" eller overtar andres attribusjon av personer uten å ferke noe mer over det.

Som jeg har vært inne på kan man attribuere en handling ^{enten} til egenskaper ved den handlende personen, eller til

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 13 av 21

egetskaper ved den situasjonen han inngår i. Dersom vi ikke opplever at den andre personen har noe valg attribuerer vi gjerne til situasjonen, men det har seg slik at vi ofte ikke har slik inngående informasjon om de situasjonene andre er og har vært i.

Det er en tendens, i alle fall her i vesten, til at vi attribuerer til egetskaper ved situasjonen når det gjelder oss selv - mens vi attribuerer til egetskaper ved personer når det gjelder andre. Dette fører til at vi lett vurderer andre (spesielt ukjente) mer negativt enn hos selv, rett og slett fordi vi ikke forstår dem og deres situasjon. Dette kalles "den fundamentale attribusjonsfeil" og har vist seg å være et vestlig fenomen. Kanskje er det en slagside av den vestlige kulturs fokus på det subjektive, individuelle rettigheter og eget streber etter selvrealisering.

Jeg har vist i oppgave 1 at det ofte ikke er så godt samsvar mellom holdning og handling. Mye av det jeg skrev der er også relevant for denne oppgaven. Man kan ofte ikke "lese seg frem

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 14 av 21

til" egenskaper eller holdninger ved den handterende persons bare uti fra hans handlinger, da det er mange faktorer som gir at man handler på tvers av sin overbevisning, likevel gir folk dette i stor grad. Kanskje gøres det fordi det er enklere enn å sette seg inn i den andres situasjon. Hvis man attribuerer en sosialt sett negativ handling til en persons vanskelige livssituasjon, blir man plutselig "forpliktet" til å vise forståelse, ta hensyn og til og med hjelpe. Jeg hadde en opplevelse i nabolaget forleden dag som kan belyse dette. Noen gutter var på fotballtrening - og en ball ble sparket ut av banen - og rett bort til der jeg gikk forbi. Guttene ropte til meg at jeg skulle sparke ballen tilbake, men jeg lot være ~~ikke~~ fordi jeg var sliten, hadde mye å bære på, og var i tidsnød. Når jeg senere møtte en av guttene, var han sint og konfronterte meg med at jeg "ikke hadde gidde" å sparke ballen tilbake. Han attribuerte altså min manglende handling til min "overlegne og giddelause" personlighet i stedet for min situasjon (og slapp på den måten å hjelpe meg å bære).

Attribusjonsprosessen påvirker med andre ord i stor grad hvordan vi oppfatter

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-16
Ark nr. : 15 av 21

andre mennesker. Noen ganger gjør vi kanskje veloverveide attribusjoner ut i fra Kelleys modell eller lignende, men stor sett tar vi nok raske løsninger basert på lite informasjon, få greibagelser av atferd (kanskje bare en?) og liten grad av bevisst analyse. Disse attribusjonene hjelper oss til å skape orden og forutsigbarhet i en ellers kaotisk verden, men kan altså noen ganger komme riktig galt og urettferdig ut. For å predikere bedre og handle med større grad av forståelse og omsorg for andre bør man nok knytte handlinger til egenskaper ved situasjonen mer enn ved personer, spesielt ved sosialt sett negative handlinger eller dårlige prestasjoner i skole eller yrkessammenheng. Dette blir spesielt viktig om man jobber med mennesker, for eksempel som sosionom, sykepleier eller lærer.

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 16 av 21

OPPGAVE 5: AGGRESJON

Aggresjon er destruktiv atferd som bryter med sosiale normer. Man kan si at en person er aggressiv når han ~~den~~ har til hensikt å skade noen eller noe. Denne skaden kan voldes på flere måter. Fysisk aggresjon tar gjerne form av vold, mens psykisk aggresjon kan ta form av verbale angrep, stygge blikk, utestegning og mobbing. I litteraturen nevnes aggresjon ofte som det motsatte av prososial atferd (hjelpetferd). Hva kan det så komme av at mennesker ~~blir~~ blir aggressive og ønsker å volde skade? Det er utviklet flere forklaringsmodeller for dette innen samfunnsvitenskapene.

- Freud mente at drifter i underbevisstheter i stor grad former handlingene og personlighetene våre. Det er spesielt dødsdrifter som er aktuelle i denne sammenheng. Dødsdrifter ~~er~~ er knyttet til den destruktive delen av mennesket. I en persons liv vil det komme utfordringer som "trig-ger" denne dødsdriftene som så vil bygge seg opp og føre til subjektivt ubehag. Personer vil søke driftsreduksjon for å kvitte seg med dette ubehaget. Driftsreduksjonen kan skje på flere måter avhengig

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 17 av 21

av hvilke forsvarsmekanismer personer har utviklet. Freud skriver at mennesker bruker forsvarsmekanismer for å forsvare sitt ego ~~fra konflikter~~ ^{konflikt med} og impulser fra Id og sterke styringer fra Superego. (det dynamiske selvet er bygget opp av Id-ego og Superego - jeg går ikke inn på det her). Driftsreduksjoner kan utføres på sosialt aksepterte måter (som intellektualisering og sublimering) eller på måter som bryter med sosiale normer (for eksempel aktiv eller passiv aggresjon).

- Innen sosial læringsteori forklarer man aggresjon som lært fra det sosiale miljø, ikke knyttet til indre konflikter i personer. Debatten om vold på TV blir veldig aktuell her. Er det slik at barn som ser mye vold på TV blir mer voldelige (Catharsishypotesen), har vold på TV ingen effekt (O-hypotesen), eller har TV-vold rensende effekt (Katarsis)? Forstening har vist at det er sammenheng (statistisk) mellom 8-åringers tid brukt på å se på voldelig TV og de samme barnas voldelige eller ikke-voldelige tendenser som 19-åringene. Barn som ser mye vold på TV ser altså ut til å statistisk sett bli mer voldelige som unge voksne. Man kan så spørre seg om dette

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 18 av 21

kommer av at barn med voldelige tendenser tiltrekkes av TV-vold, eller om de blir mer voldelige av å se TV-vold.

Bandura har gjennomført en rekke eksperimenter for å belyse dette. I eksperimentene er barna først vitne til at en voksen slår og sparkes en dukke. Siden skal barna leke med dukker. Alle de barna som hadde sett den voksne være voldelig med dukken var voldelige i sin egen lek etterpå. Barn i en kontrollgruppe som ikke hadde vært vitne til den voksnes vold, viste ikke denne voldelige atferden. Bandura lot så ~~å~~ i neste rekke nye barn se et TV-opptak med en voksen som var voldelig, før de så lekte med dukker. Dette ga samme resultat. Det ble også prøvd ut hvilke effekter det gir om den voldelige voksne fikk negative eller positive sanksjoner for sin atferd når barna så på. Dette så ut til å ha en liten effekt. Barna som hadde vært vitne til at den voksne ble straffesatt, viste mer forsiktighet i sin vold mot dukken, enn de barna som hadde hørt at den voksne fikk ros. Banduras eksperimenter viser at aggresjon kan læres sosialt, men det er viktig å være oppmerksom på at det

Emnekode : PS - 101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 19 av 21

er eksperimenter det er snakk om, og at barna er tatt ut av sine vanlige omgivelser og står uten støtte og innrettelse fra sine foreldre eller andre signifikante andre.

- Vi har også en rekke forklaringsmodeller som går ut på at en situasjon kan føre til aggresjon. I følge frustrasjon-aggresjon hypotesen, vil en person som blir hindret i å nå sine mål bli frustrert, hvilket igjen vil føre til at han blir aggressiv. Det kan være veldig irriterende om man ikke får komme i mål med noe som er viktig for en og som man har jobbet lenge med. Da kan man lett bli frustrert og ty til aggresjon i mangel av noen bedre strategier. Denne hypotesen har blitt kritisert for å være alt for mangelfull. All frustrasjon blir ikke uttrykt gjennom aggresjon (mennesker har en rekke forsvarsmekanismer og personlighetsstrategier å ty til). All aggresjon kommer heller ikke av frustrasjon.

~~Forklaringsmodeller kan også være knyttet til følelser. Disse modellene kan ligge nært opp mot de situasjonsspesifikke. En rekke følelser kan føre til at en person blir~~

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 20 av 21

Ved kriser og stress er aggresjon en måte mennesker reagerer på. Denne reaksjonen kan være både kortvarig og langvarig.

- En rekke følelsesmessige tilstander kan føre til at en person blir aggressiv. Blant disse kan nevnes trykkløshet og engstelse (foreldrene ventet hjemme på feriedatteren som kommer hjem alt for sent og midt på natten, de har vært reddet for alt som kan ha skjedd herne, men reagerer med å skjelpe herne ut når hus kommer inn døren, i stedet for å være lettet som de kanskje trodde de skulle bli). Ved frykt og opplevelse ved at ens integritet er truet kan man også fort bli aggressiv. Dette kommer kanskje som en overlevelsesmekanisme på faren og har kanskje sammenheng med aktiveringen av den sympatiske delen av det autonome nervesystemet og binyremargen (biologisk perspektiv)

- Det har også blitt påpekt at temperatur kan ha påvirkning på aggresjon, fordi det er mere vold på åpen gate om sommeren. Dette kan også rett og slett komme av at flere mennesker kommer sammen og at det derfor lettere oppstår voldelige konflikter, ikke minst med det

Emnekode : PS-101
Kandidatnr. : 3802
Dato : 26-11-10
Ark nr. : 21 av 21

rusinntaket som utelivet er preget av.

- o Rus kan føre til aggresjon. Spesielt alkohol. Personers kognitive bedømmelse svekkes og vanlige kontrollmekanismer settes ut av spill, slik at voldelige handlinger lettere blir gjort. Veldig mye vold og ulykker i dagens samfunn har sammenheng med inntak av alkohol.

~~Winnicott~~

Som en oppsummering vil jeg si at vi har en rekke forklaringsmodeller for aggresjon. Psykodynamisk teori fokuserer på, inderlige konflikter i menneskers psyke, sosiale ^{konflikts} teorier på sosialt lillert atferd, situasjonelle og emosjonelle forklaringer på sammenheng mellom aggresjon og menneskers følelsesmessige møte med situasjoner og biologiske perspektiver på prosesser kjemiske prosesser og aktivitet i nervesystemet, samt effekt av rus.

(Jeg har valgt vekk oppgave 4 og 6)